

รูปแบบการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงทางด้านนาฏศิลป์ไทยของภาค
วิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
**Solo Dancing Patterns for Developing High Skills in Thai Dramatic Arts
of The Department of Performing Arts Under The Faculty of Fine Arts,
Mahasarakham University**

ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ¹

Pattamawadee Chansuwan¹

บทคัดย่อ

ศิลปะการรำเดี่ยวเป็นการรำคนเดียวเพื่ออวดฝีมือและความสามารถในระดับสูงผู้แสดงต้อง
ถ่ายทอดกระบวนการท่ารำ ลีลาและอารมณ์ออกมาอย่างกลมกลืน ซึ่งความงดงามในการรำจะต้องมาจาก
พื้นฐานการรำที่ดี และพัฒนาการเรียนรู้มาตามลำดับ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงทางด้านนาฏ
ศิลป์ไทย ของภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยวิธีการศึกษา
จากเอกสาร และภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ
ในการประเมินการสอบ ศิลปินสำนักการสังคีต จำนวน 18 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 30 คน และ
นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงทางด้านนาฏศิลป์ไทยของภาควิชาศิลปะ
การแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543-2555 มีทั้งหมด 8 รูป
แบบ ได้แก่ 1. การรำชมโฉมตนเอง เป็นการแสดงทักษะในการรำที่วิจิตรงดงาม 2. รำแต่งตัว แสดงทักษะ
การรำที่ใช้ลีลาประณีต 3. รำเกี่ยวพาราสี แสดงทักษะการใช้อารมณ์แบบละคร 4. รำอาวุธหรือรำตรวจพล
แสดงทักษะความแม่นยำในเรื่องจังหวะ 5. รำรูกไล่ แสดงทักษะการรำคู่ที่อาศัยความสัมพันธ์กันระหว่าง
ผู้แสดง 6. รำต่อสู้อย่างแสดงทักษะการใช้อาวุธ 7. รำใช้บทร แสดงทักษะการรำที่ต่อเนื่อง 8. รำเบ็ดเตล็ด แสดง
ทักษะการรำที่หลากหลายกระบวนการ และการพัฒนารูปแบบการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงต้องอาศัย
องค์ประกอบ คือ 1. การกำหนดรูปแบบให้เหมาะสมกับฝีมือของผู้แสดง 2. การคัดเลือกนักแสดง ต้องคำนึง
ถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครเป็นหลัก 3. ลีลาและกลวิธีในการรำ ซึ่งการรำแต่ละประเภทจะมีกลวิธีแตก
ต่างกัน ตลอดจนกลเม็ดเด็ดพรายของผู้ถ่ายทอดก็จะแตกต่างกันไปด้วย ผู้รำจึงต้องมีความสามารถในการ
เก็บรายละเอียดของลีลาท่ารำมาถ่ายทอดให้ได้ครบถ้วน

¹ อาจารย์ภาควิชาศิลปะการแสดง, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer , Faculty of Fine and Applied Arts , Mahasarakham University.

สรุปรูปแบบการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงทางด้านนาฏยศิลป์ไทย เป็นกระบวนการพัฒนา ขั้นสูงที่จะประเมินศักยภาพของนิสิตในด้านนาฏยศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : รูปแบบ, การรำเดี่ยว, ทักษะขั้นสูง

Abstract

Solo dancing arts in the art of dancing performance by a single dancer in order to show high skills, the performer must communicate harmoniously with the audience through dancing postures, dancing movements and emotions. The aesthetics of dancing performance resulted from the good basics of dancing and the development of learning respectively.

This research aimed at investigating solo dancing patterns for developing high skills in Thai dramatic arts of Fine Arts, Mahasarakham University through a documentary study and a field study. Research data were collected by an observation and an interview. A sample was 18 people consisted of the experts in the field of Thai Dramatic arts, the experts in the field of test-evaluation, and the artists of the Office of Music, and 30 general people. Research result was presented by means of a descriptive analysis.

The research result revealed that solo dancing patterns for developing high skills in Thai dramatic arts of the Department of Performing Arts under the Faculty of Fine Arts, Mahasarakham University from 2000 to 2012 were these: 1) a set of dancing patterns called A Dance for Admiring Oneself (Ram Chuichai) ,2) a set of dancing patterns called A Dance of Dressing, 3) a set of dancing patterns called A Dance of A Love Scene, 4) a set of dancing patterns called A Dance With Weapons or A Dance of Reviewing The Troops, 5) a set of dancing patterns called A Dance of Attack, 6) a set of dancing patterns called A Dance of Fighting 7) a set of dancing patterns called A Dance for Responding to the Scrip, and 8), a set of dancing patterns called A Dance of A variety Show-The development of solo dancing patterns for developing high skills in Thai dramatic arts of each performer needed the elements as follows: 1) selecting dancing patterns which was consistent with performer's skills, 2) selecting performer who was consistent with the character in the script, and 3) the dancing movements and strategies of each set of dancing patterns were different and each master had a particular way to teach each performer so the performer should show details of dancing pastures and movements perfectly.

In conclusion, solo dancing patterns for developing high skills in Thai dramatic arts of the Department of performing Arts are the high development process which can be efficiently adapted for evaluating the potential in Thai dramatic arts of students.

Keywords: Styles , Process of Building , Creative Dramatic Arts.

บทนำ

ศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหวที่เรียกว่า นาฏยศิลป์ สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์ ดังนั้นคุณค่าขั้นพื้นฐานของนาฏยศิลป์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้ปลดปล่อยอารมณ์ ความรู้สึกสะท้อนใจออกมา ดังนั้นเมื่อนักดนตรีและนาฏยศิลป์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อันถือว่ามีประโยชน์ เช่น เพลง ละคร นาฏยศิลป์ต่างๆแล้ว ยังสามารถพัฒนาไปสู่การแสดงเพื่อความบันเทิง สามารถจัดเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติได้ด้วย ดังนั้นคุณค่าของนาฏยศิลป์จึงมิได้กำหนดที่การตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์เท่านั้นแต่ยังแอบแฝงอยู่มากมาย อาทิ เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มชน ตลอดจนเป็นสิ่งที่ขีดหน้าขุดตาในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติอันแสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมมายาวนาน (สุดใจ ทศพร. 2544:9)

นาฏยศิลป์ไทย เป็นสัญชาติญาณชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกเมื่อเกิดอารมณ์ขึ้น นาฏยศิลป์มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับความเจริญของมนุษย์เมื่อสังคมเติบโต และสามารถจำแนกผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางได้ จึงเกิดการจัดระเบียบแบบแผนของนาฏยศิลป์ให้งดงามที่สุด และทำให้นาฏยศิลป์มีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน จากการที่ชุมชนเป็นผู้หล่อหลอมนาฏยศิลป์ ดังนั้นนาฏยศิลป์จึงเป็นภาพสะท้อน ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย เมื่อนาฏยศิลป์ได้เจริญขึ้นถึงจุดหนึ่งก็จะมีคุณสมบัติเป็นสากลที่คนทั่วไปเข้าใจและชื่นชมได้ แต่จะนิยมมากขึ้นหากเข้าใจวัฒนธรรมที่หล่อหลอมนาฏยศิลป์นั้นๆด้วยนาฏยศิลป์อาศัยพลังและเจตนาเป็นเครื่องผลักดันจิตใจให้ไปกระตุ้นร่างกายได้แสดงการเคลื่อนไหว และการเคลื่อนไหวเป็นโลกอีกมิติหนึ่งที่ล่วงพ้นกาลเวลา (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2547:12)

นาฏยศิลป์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของกระแสแห่งการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและยังเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อวิถีชีวิตคนไทย ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ความบันเทิงอย่างเดียว แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับศาสนา และกลุ่มสังคมหลายกลุ่มโดยแท้จริงแล้วนาฏยศิลป์ของไทยนั้น สามารถที่จะบรรยายลักษณะเฉพาะตัวและยังสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยที่แตกต่างจากที่อื่นๆ (ราณี ชัยสงคราม. 2544:46) นาฏยศิลป์เป็นศาสตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์ ดังนั้นคุณค่าพื้นฐานทางด้านนาฏยศิลป์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้ปลดปล่อยอารมณ์ และความรู้สึกสะท้อนใจออกมา (สุดใจ ทศพร. 2544:9) โดยมีสุนทรียภาพอันเกิดจากลีลาท่ารำที่วิจิตรบรรจง ดนตรีที่ไพเราะ เครื่องแต่งกายอันงดงาม ซึ่งทั้งหมดต้องกลมกลืนกันอย่างดีจึงจะเกิดความงามที่สมบูรณ์

ลีลาท่ารำอันงดงามของนาฏยศิลป์ต้องผ่านกระบวนการฝึกฝน และใช้เวลาในการศึกษา โดยมีการฝึกหัดพื้นฐานอย่างถูกต้อง และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การดูแลของครูอย่างใกล้ชิดจึงจะพัฒนาไปสู่ทักษะขั้นสูง และสามารถ บูรณาการไปสู่ศาสตร์อื่นๆได้อย่างดี

การรำเดี่ยว เป็นการรำคนเดียวเพื่ออวดฝีมือ และความสามารถในการแสดงสูงผู้แสดงจะต้องถ่ายทอดกระบวนการรำ ลีลาและอารมณ์ ออกมาอย่างกลมกลืน และลงตัวเป็นภาพที่งดงามและตราตรึงใจ และที่สำคัญในการรำเดี่ยวผู้แสดงจะต้องใช้ทักษะความสามารถในการรำ โดยสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกผ่านสีหน้า และดวงตาโดยต้องมีความแม่นยำในกระบวนการท่าตลอดจนต้องมีความจัดเจนในเรื่องของจังหวะ (มุสตี หลิมสกุล. 2549:5) ซึ่งความงดงามในการรำจะต้องมาจากท่ารำพื้นฐานที่ดี ประกอบกับลีลาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนช้อย อีกทั้งต้องฝึกฝนการใช้ไหวพริบปฏิภาณ รวมถึงทักษะในด้านการจำ และการแสดงออกทางนาฏยลีลา

ที่ถูกต้องครบถ้วนกระบวนร่ายอย่างมีศิลปะด้วย

จากความสำคัญของการรำเดี่ยวซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาไปสู่ทักษะขั้นสูงในการเรียนนาฏยศิลป์ไทย ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินศักยภาพของนิสิตก่อนสำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 13 ปี มีรูปแบบการรำเดี่ยวทั้งพระและนางที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านทักษะนาฏยศิลป์ของนิสิตอย่างหลากหลาย การศึกษารูปแบบของการรำเดี่ยวทางด้านนาฏยศิลป์ไทย จึงเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะพัฒนานิสิตให้มีขีดความสามารถสูงสุด มีศักยภาพที่จะนำทักษะขั้นสูงไปถ่ายทอดส่งผ่าน หรือสร้างสรรค์งานเป็นผู้นำทางวิชาการ และวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ร่วมของมหาวิทยาลัยมหาสารคามอย่างสมบูรณ์

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอบรำเดี่ยวของนิสิตสาขานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543-2556 ในด้านประวัติความเป็นมา ดนตรีและบทร้องประกอบการแสดง การแต่งกาย รูปแบบการรำ จารีตในการรำ
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีเฉพาะของการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะนาฏยศิลป์ไทยขั้นสูงของนิสิต ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทักษะขั้นสูงของการแสดงนาฏยศิลป์ไทย คือ ความชำนาญในกระบวนท่ารำ แบบมาตรฐานที่อ่อนช้อยงดงาม ประณีตถูกต้องตามจารีตแบบแผน ความแม่นยำในจังหวะและลีลาที่วิจิตร ซึ่งทักษะ

ดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในการรำเดี่ยวแต่ละประเภท อาทิ รำชมโฉม รำแต่งตัว รำเกี่ยวพาราสี รำตรวจพล หรือ รำรุกไล่ เป็นต้น ซึ่งการรำเดี่ยวนั้นผู้รำจะต้องมีความสามารถในการรำ แม่นยำในกระบวนท่า จัดเจนในจังหวะ และแสดงออกทางนาฏยศิลป์อย่างครบถ้วน การรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงนั้น จะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ การกำหนดรูปแบบการคัดเลือกผู้รำให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตัวละคร ตลอดจนกลวิธีในการรำ ลีลาและเทคนิคเฉพาะ

วิธีการศึกษา

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี ประเภทแรกคือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านที่มา ดนตรี และบทร้องประกอบการแสดง การแต่งกาย รูปแบบการรำ ประเภทที่สอง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏยศิลป์ไทย ประเภทที่สาม ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมสังเกตการแสดง ประการสุดท้ายเก็บข้อมูลโดยการสนทนากับกลุ่มผู้แสดงเพื่อใช้ข้อมูลและตรวจสอบเนื้อหาวิเคราะห์รูปแบบการรำเดี่ยว โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการสอบรำเดี่ยวของนิสิต ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2543-2556 ในด้านประวัติความเป็นมา ดนตรี และบทร้อง ประกอบการแสดง การแต่งกายรูปแบบการรำ
2. กลวิธีเฉพาะของการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะนาฏยศิลป์ไทยขั้นสูงของนิสิต ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษา รูปแบบการสวม รำเดี่ยวของนิสิตภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. รูปแบบการรำเดี่ยวของนิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543-2556 จะเป็นการรำชม โฉม รำแต่งตัว รำเกี่ยวพาราสี รำอาวุธ รำรุกไล่ รำอาวุธ รำจับท และรำเบ็ดเตล็ด โดยยึดถือรูปแบบการแสดง ดนตรีและบทร้องประกอบการแสดง การแต่งกาย ตามจารีตของนาฏศิลป์ไทยและแบบแผนที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยรับสืบทอดกันมา โดยผู้รำต้องผ่านการฝึกฝนกระบวนท่าพื้นฐานมาอย่างดี สามารถรำแบบมาตรฐานประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรำแม่บท รำระบำคู่ รำหน้าพาทย์ หรือรำอาวุธได้ตามกระบวนนาฏศิลป์ การรำเดี่ยวที่กล่าวมาข้างต้น จะแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาฝีมือ และภูมิรำในทุกด้านของผู้รำ ทั้งลีลาท่ารำและจังหวะตลอดจนปฏิภาณไหวพริบในการรำเดี่ยวให้งดงามสมบูรณ์ถูกต้อง

2. กลวิธีเฉพาะของการรำเดี่ยวเพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงทางนาฏศิลป์ไทยของภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้รำไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จดังนี้

2.1 การกำหนดรูปแบบต้องคำนึงถึงความโดดเด่นของชุดการแสดงตลอดจนฝีมือของผู้แสดงให้เหมาะสมกัน ไม่ว่าจะเป็นการรำฉุยฉาย รำแต่งตัว หรือรำตรวจพล เป็นต้น

ภาพประกอบ 1 รำศุภลักษณ์อุ้มสม

2.2 การคัดเลือกผู้แสดง ต้องคำนึงถึงรูปร่าง หน้าตา ฝีมือ และความสามารถ บุคลิก และอุปนิสัยให้เหมาะสมกับตัวละครหรือชุดการแสดง

2.3 ลีลาและกลวิธีในการรำ ต้องรำอย่างมีพลังยึดรูปแบบเฉพาะของการแสดง เข้าถึงอารมณ์ของตัวละคร การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอ่อนช้อยงดงาม

ภาพประกอบ 2 รำฉุยฉายไทรทอง

ภาพประกอบ 3 พระเจ้าประดิษฐวรจพล

ภาพประกอบ 4 รำลงสรงมอญ

ภาพประกอบ 5 รำนางจันทร์ตรวจพล

สรุป

การรำเดี่ยวเป็นการพัฒนาทักษะขั้นสูงของนาฏยศิลป์ไทย ในด้านกระบวนการรำ จังหวะ และลีลาอันประณีตงดงาม ตลอดจนการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครส่งผ่านสื่อสารให้ผู้ชมได้อย่างสมจริง และก่อให้เกิดสุนทรียภาพทางนาฏยศิลป์ ซึ่งผู้รำต้องผ่านการเรียนในขั้นพื้นฐาน ฝึกฝน และพัฒนาภูมิรัฐภูมิรำมาตามลำดับขั้น และกระบวนการทางนาฏยศิลป์ จึงจะสามารถรำเดี่ยวได้อย่างงดงาม และปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะในการรำเดี่ยวนั้นจะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การกำหนดรูปแบบ การคัดเลือกผู้รำให้ตรงกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร และกลวิธีในการรำซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน

อภิปรายผล

การรำเดี่ยวเป็นการพัฒนาทักษะขั้นสูงของนาฏยศิลป์ไทยที่ผู้รำต้องแสดงความแม่นยำในกระบวนการรำตามแบบแผน ความชัดเจนในจังหวะดนตรี การถ่ายทอดลีลาอารมณ์และความรู้สึกตลอดจนจริตของตัวละครให้โด่งดงามและสมจริงตามธรรมชาติของการรำนั้นๆ ปัญหาของการรำเดี่ยวที่ไม่สามารถพัฒนาไปถึงขั้นสูงได้ตามที่ควรจะเป็นเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ การกำหนดรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับผู้รำ การคัดเลือกบุคลิกลักษณะไม่ตรงกับตัวละคร หรือแม้แต่การเลือกชุดรำที่มีกลวิธีในการรำที่มีเทคนิคเฉพาะที่ผู้รำมีความรู้ความสามารถในการรำไม่สามารถรับการถ่ายทอดตามได้ หรือในทางกลับกันผู้รำมีความสามารถมากกว่าเพลงที่รำ ก็ทำให้ไม่ได้ใช้ภูมิรำที่สั่งสมมาอย่างเต็มที่ จึงควรให้ความสำคัญตั้งแต่การกำหนดรูปแบบ การคัดกรองชุดการแสดงให้เหมาะสมกับผู้รำ โดยคำนึงถึงบุคลิกตัวละคร ฝีมือและความสามารถของผู้รำและเน้นย้ำกระบวนการฝึกฝนภายใต้การดูแลของครูอย่างใกล้ชิดในระยะ

เวลาที่เหมาะสมจึงจะสามารถพัฒนาผู้ร่ำให้มีขีดความสามารถพัฒนาทักษะขั้นสูงทางนาฏยศิลป์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. การร่ำเดี่ยวเป็นการพัฒนาทักษะขั้นสูงทางนาฏยศิลป์ไทย เพราะเป็นการแสดงทักษะฝีมือ สีลา ตลอดจนไหวพริบปฏิภาณของ ผู้ร่ำ จึงควรให้ความสำคัญและยึดตามกรอบมาตรฐานเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการประเมินศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน

2. การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏยศิลป์จากปรมาจารย์และศิลปินเป็นการอนุรักษ์ภูมิรัฐ ภูมิร่ำให้คงอยู่และสืบทอดต่อเยาวชนรุ่นหลังได้อีกทางหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินอุดหนุนการวิจัย งบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2556 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- มุสดี หลิมสกุล. (2549). *ร่ำเดี่ยวแบบมาตรฐานตัวนาง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราณี ชัยสงคราม. (2544). *นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- สุดใจ ทศพร. (2544). *ศิลปะกับชีวิต*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล วิรุพหรัษ์. (2547). *นาฏยศิลป์ปริวรรต*. กรุงเทพฯ : โรพิมพ์ภาพสุวรรณ.